

Kantelu Oikeuskanslerille

Kantelija: Östersundom-seura ry, Kappelintie 43, 00890 Helsinki

Yhteysenkilö: Anni Laakso. info@ostersundom-seura.fi

1.Asia

Kantelemme Helsingin seudun liikenteen(HSL) hallituksen 10.12.2013 tekemästä päätöksestä joukkoliikenteen lippujen **hintasuhteista** tulevassa uudessa matkalippujen vyöhykemallissa, joka tulee voimaan vuonna 2017. HSL:n hallituksen päätöksessä Östersundomin asukkaiden matkalippujen hinnat lähes kaksinkertaistuisivat muiden helsinkiläisten lippujen hintoihin nähden. Katsomme, että suunnitellut lippujen hintasuhteet syrjivät Östersundomin asukkaita verrattuna muihin helsinkiläisiin ja HSL:n toiminta-alueen muiden kuntien asukkaisiin nähden. Perustuslain ja kuntalain yhdenvertaisuusvaatimuksen mukaan Östersundomin asukkaita ei voida syrjiä asuinpaikan mukaan. Vaatimuksenamme on, että Östersundomissa asuvien matkalippujen hinnan tulisi olla tasavertainen muiden helsinkiläisten joukkoliikenteen matkalippuhintojen kanssa.

2.Taustaa

Östersundomin alue liitettiin Helsingin hakemuksesta Valtioneuvoston päätöksellä vuonna 2009 osaksi Helsinkiä. Helsinki sitoutui tällöin kuntarakennelain (ennen Kuntajakolaki) määräämiin edellytyksiin muun muassa kehittämään aluetta kiinteänä osana muuta Helsinkiä. Kuntarakennelain edellytykset eivät ole liitoksessa toteutuneet; alue on asetettu 10 vuoden rakennuskieltoon vuodesta 2009 alkaen, asukkaiden ja yritysten tulevaisuudennäkymät ovat epävarmat pitkittyneen kaavoituksen vuoksi, terveys- ja koulupalvelut ovat heikentyneet ja kulttuuripalvelut alueelta ovat loppuneet. Asukkaista riippumaton kaavoituksen pitkittyminen on myös johtanut tilanteeseen, jossa Helsinki on käytännössä ainoa kiinteistöjen ja maan ostaja. Kuntajakolain tarkoitus on parantaa liitettävän alueen palveluja ja on hengeltään positiivinen. Liitoksen ei tule myöskään aiheuttaa haittaa liitettävän alueen asukkaille. Parannus, joka edisti muiden helsinkiläisten kanssa yhdenvertaisuutta, oli liittyminen silloisen HKL:n tariffialueeseen, joka mahdollisti saavuttaa muuttuneet kunnalliset palvelut.

3. Kantelun perustelut

Tällä hetkellä 30 päivän Helsingin sisäisen liikenteen lipun hinta (46,50) on saman suuruinen kaikille helsinkiläisille. HSL:n hallitus päätti kokouksessaan 10.12.2013 uusista lippujen hinnoitteluperiaatteista tulevassa joukkoliikenteen vyöhykemallissa seuraavasti: Vyöhykekaarten väliset hintasuhteet; aikuisten kausilipun hintataso 30 päivän kohdalla on AB-kaarella 50 euroa, BC-kaarella 60 euroa, ABC-kaarella 90 euroa (**liite 1 ja 2**).

Helsingin kaupunginhallitus päätti muista Helsingin alueista poiketen Östersundomin sijoittamisesta C-vyöhykkeelle. Katsomme, että kaupunginhallituksen päätös oli östersundomilaisia syrjivä.

Östersundomin palvelut ovat vähäiset, eikä työpaikkoja juuri ole. Päästäkseen tulevan A-vyöhykkeen kunnallisten palveluidensa pariin tai työpaikoilleen, tulee östersundomilaisten ostaa ABC-vyöhykelippu, eli hinta on lähes kaksinkertainen muihin helsinkiläisiin nähden ja kaksinkertainen nykyiseen 30 päivän lipun hintaan verrattuna. A-vyöhykkeellä sijaitsevat niin satamat, rautatie, sairaalat, kaikki korkeakoulut ja yliopistot, erikoissairaanhoido ja lasten ja nuorten päivystys, monet kunnan virastot, kivijalkakaupat ja ruokatorit. Esimerkki: helsinkiläiset lukiolaiset saavat valita koulunsa vapaasti, mutta ne östersundomilaiset, jotka valitsevat lukionsa suunnitellulta A-vyöhykkeeltä Helsingistä, maksavat koulumatkoistaan kaksinkertaisen hinnan muihin helsinkiläisiin opiskelijoihin nähden. Mainittakoon, että kaikki ruotsinkieliset lukiot sijaitsevat tulevalla A-vyöhykkeellä. Esimerkiksi 4 henkisen perheen, jossa on kaksi suunnitellulla A-vyöhykkeellä työskentelevää aikuista, ja 2 lukiolaista, kuukausilippujen hinta nousisi nykyisestä 186 eurosta noin 360 euroon kuukaudessa. Vastaavanlaisen muualla Helsingissä asuvan perheen matkakustannukset tulisivat olemaan noin 200 euroa kuussa AB -vyöhykkeellä. Helsinki on myös ainoa HSL:n jäsenkunnista, joka on sijoittanut kuntalaisensa kolmelle vyöhykkeelle. Muiden kuntien asukkaat voivat tulevaisuudessa liikkua oman kuntansa sisällä samanhintaisin 2 vyöhykkeen lipuin.

Nyt suunniteltu tariffiuudistus erottaa Östersundomin muusta Helsingistä erilliseksi alueeksi.

Östersundomilaiset käyvät töissä, koulussa ja hakevat palvelunsa Östersundomin ulkopuolelta, koska näitä ei Östersundomissa juuri ole. Tulevassa tariffijärjestelmässä kunta rankaisee palvelujen puuttumisen lippujen hinnan kaksinkertaistamisella. Pyrittäessä ylikunnallisiin palveluratkaisuihin, oma kunta on kuitenkin edelleen se, jolla on vastuu omien kuntalaistensa palveluiden järjestämisestä. Maksamme helsinkiläisinä yhdenvertaisesti veroja Helsinkiin ja HSL:n toimintaa rahoitetaan verovaroin. **Ja vaikka HSL:lle on annettu velvoite julkisen liikenteen järjestämisestä, se velvoite ei voi olla painavampi kuin perusoikeuksien toteutuminen kunnassa. HSL:n hallituksen päätös ei kunnioita kansalaisen ja kuntalaisen perusoikeuksia.**

HSL perustelee päätöstään muun muassa kuntatalouden kestämyydellä. Kuitenkin HSL:n mukaan Helsingin rahoitustarve pienenee joukkoliikenteen lipputuen osalta 2,9 miljoonaa euroa ja arvioitu verotulojen lisäys huomioon ottaen yhteensä 5,9–7,9 miljoonaa euroa. Helsinki tulee siis säästämään östersundomilaisten kustannuksella.

HSL:n hallituksen jäsenet edustavat vaaleilla valittuja puolueita ja siten heitä koskevat kuntalain periaatteet.

4. Kanteluamme perustelevat lainkohdat

Perustuslaki 6 § Yhdenvertaisuus

Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai **muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.**

Tällainen henkilöön liittyvä syy on myös asuinpaikka. (HE309/1993 vp, sivut 43-44)

Syrjinnällä yhdenvertaisuuslaissa tarkoitetaan sitä, että 1) jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa (välitön syrjintä);

Oikeuskansleri on katsonut asuinpaikkaan perustuvan eriarvoisen kohtelun yhdenvertaisuuslain tarkoittamaksi välittömäksi syrjinnäksi.

Kuntalaki

Yhdenvertaisuuden vaatimus on jopa yksi kunnan toimialasäännöksen (KuntaL 2.1 §) keskeisistä reunaehdoista. Sen mukaisesti kunnan asukkaita ei saa perusteettomasti asettaa keskenään erilaiseen asemaan. (Lähde: Kunta. Kunnallisen itsehallinnon perusteet, Heuru, Mennola, Ryyänen)

Vuorovaikutus ja tiedottaminen puuttuvat

HSL ei ole tariffijärjestelmää suunniteltaessa lähestynyt Östersundomin asukkaita. HSL ei ole kysynyt asukkailta, minne heidän päivittäiset matkansa suuntautuvat. Asukastilaisuuksia ei ole järjestetty, eikä lausuntoja ole pyydetty edes alueen asukasyhdistyksiltä (Helka). Östersundomin alueen eriarvoinen kohtelu on niin suuri muutos asukkaille, että se olisi mielestämme ehdottomasti vaatinut asukasvuorovaikutusta. Palautetta uudistuksesta on voinut antaa ainoastaan internetin välityksellä, HSL:n omilla sivuilla. Tämä ei kuitenkaan mielestämme ole kuntalain edellyttämää vuorovaikutusta, ja se sulkee pois henkilöt, jotka eivät käytä internetiä. Käytännössä tiedottamisen riittämättömyys johti tilanteeseen, että asukkailla ei ollut oikeasti mahdollisuutta vaikuttaa suunnitelmiin, niiden alkuvaiheessa.

Kuntalaki 27 §

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- 1) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin;
- 2) järjestämällä kunnan osa-alueita koskevaa hallintoa;
- 3) tiedottamalla kunnan asioista ja järjestämällä kuulemistilaisuuksia;
- 4) selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
- 5) järjestämällä yhteistyötä kunnan tehtävien hoitamisessa;

6) avustamalla asukkaiden oma-aloitteista asioiden hoitoa, valmistelua ja suunnittelua; sekä 7) järjestämällä kunnallisia kansanäänestyksiä.

Kuntalaki 29 §

Tiedottaminen

Kunnan on tiedotettava asukkailleen kunnassa vireillä olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä ratkaisuksista ja niiden vaikutuksista. Kunnan on laadittava tarvittaessa katsauksia kunnan palveluja, taloutta, ympäristönsuojelua ja maankäyttöä koskevista asioista. Asukkaille on myös tiedotettava, millä tavoin asioista voi esittää kysymyksiä ja mielipiteitä valmistelijoille ja päättäjille.

Milloin kunnan tehtävä on annettu yhteisön tai säätiön hoidettavaksi, kunnan on sopivin tavoin tiedotettava asukkailleen yhteisön tai säätiön toiminnasta.

Eduskunnan hallintovaliokunta on korostanut sitä, että kunnan tiedottamisen on oltava niin tehokasta, että asukkailla on tosiasialliset edellykset osallistua ja vaikuttaa jo asioiden valmisteluvaiheessa (HaVM 18/1994vp) jo ennen päätöksen syntyä.

Perustuslaki 2 §

Kansanvaltaisuus ja oikeusvaltioperiaate

Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen.

Hallintolaki 6 luku, 34 §, asianosaisen kuuleminen ja 41 §, vaikutusmahdollisuuksien varaaminen

Riittävät selvitykset puuttuvat

Tulevat vyöhykemalli ja lippujen hintasuhteet eivät pohjaudu riittäviin selvityksiin nykyisten asukkaiden päivittäisistä liikkumistarpeista työ- ja opiskelupaikoille tai kunnallisten palveluiden pariin. HSL kertoo selvityksensä sisältävän myös tiedot asukkaiden nykyisistä matkoista. Tämä ei pidä paikkansa. HSL ei lähestynyt asukkaita esimerkiksi kyselyillä, eikä järjestänyt alueella yleisötilaisuutta. HSL teettämässä selvityksissä on hyödynnetty muun muassa seudun liikenne-ennustemalleja, jotka perustunevat arvioituun väestömäärään vuonna 2060. HSL ei ole ottanut huomioon viivästynyttä kaavoituksen ja rakentamisen aikataulua, vaan suunnittelee tariffimuutoksen alkavan jo vuonna 2017. Östersundomin kuntien yhteinen yleiskaavaa ei ole hyväksytty. Uudenmaan ELY-keskus on todennut 2015 sen olevan luonnonsuojelulain vastainen.

Östersundom-toimikunta on arvioinut, että rakentaminen alueella voi alkaa n. 10 vuoden kuluttua. Kuntarajoja ylittävä liikkuminen Östersundomista C-vyöhykkeen sisällä olisi vuonna 2017 mahdotonta, koska alueelta puuttuu täysin poikittainen julkinen liikenne C-vyöhykkeen muille alueelle, Vantaalle ja Espooseen. Alue on asetettu vuonna 2009 alkaen 10 vuoden rakennuskieltoon, joten palveluita ja työpaikkoja ei synny pitkiin aikoihin. Palvelut on edelleen haettava vuosikymmeniä muualta ja samoin työ- ja opiskelupaikat. C-vyöhykkeelle sijoittaminen toteutuessaan aiheuttaa östersundomilaisille ainoastaan haittaa. Se ei perustu asukkaiden liikkumistarpeisiin ja alueen rakentamisaikatauluun.

HSL poisti vuoden 2015 alussa kaikki Östersundomin ja Kampin väliset suorat U-linjat, arkipäivänä katosi 89 edestakaista vuoroa. Tilalle ei ole asetettu korvaavaa vaihtoehtoa Alppilan ja Töölön kautta Kamppiin. Uudessa hinnoittelujärjestelmässä östersundomilaiset

tulisivat maksamaan myös aiempaa huonommista liikenneyhteyksistä lähes kaksinkertaisen hinnan.

Hallintolaki 6 luku, 31 §, selvittämisvelvollisuus

Viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.

Kuntarakennelain velvoitteet eivät täyty

Kuntajaon muutoksen tulee edistää laissa mainittuja asioita, ei heikentää.

Kuntarakennelaki

4§

Kuntajaon muuttamisen edellytykset

Kuntajakoa voidaan muuttaa, jos muutos edistää 2 §:ssä tarkoitettuja kuntajaon kehittämisen tavoitteita sekä parantaa:

- 1) kunnan toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vastata palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta tai muuten edistää kunnan toimintakykyä;
- 2) alueen asukkaiden palveluja tai elinolosuhteita;
- 3) alueen elinkeinojen toimintamahdollisuuksia; tai
- 4) alueen yhdyskuntarakenteen toimivuutta.(28.6.2013/478)

Kunnan on muodostuttava yhdestä alueesta, joka muodostaa toiminnallisen kokonaisuuden, jollei valtioneuvosto alueellisen eheyden osalta 4 luvussa tarkoitettun erityisen kuntajakoselvityksen perusteella toisin päättä. Erityisellä kuntajakoselvityksellä pyritään siihen, että kunta muodostuisi yhdestä alueesta.

Kho 2008:1

Kuntajaon muutos Sipoon, Vantaan ja Helsingin kaupunkien välillä voitiin tehdä KJakol 5§:n 2 momentin mukaan vain erityisen painavilla 3 § mukaisilla edellytyksillä. Kun otettiin huomioon liitosalueen sijainti ja sen merkitys Hgin seudun yhdyskuntarakenteen hallitulle ja tasapainoiselle kehittämiselle sekä liitoksen luomat edellytykset parantaa Helsingin seudun asuntorakentamista sekä liikenneyhteyksiä valtakunnallisten alueiden käyttötavoitteiden mukaisesti, KJakol 3 § yleiset edellytykset täyttyivät KJakol 5 § 2 momentissa tarkoitettulla tavalla myös erityisen painavana.

5. Asian käsittelyhistoria

1. Östersundom-seuran kirje HSL:n hallituksen jäsenille 8.12.2013, HSL:n vastauskirje 19.12.2013 (**liite3**)

2. Oikaisuvaatimus HSL:n hallitukselle 26.12.2013 (**liite4**)

3. Kunnallisvalitus Helsingin hallinto-oikeuteen, 16.3.2014. Hallinto-oikeus piti asiaa keskeneräisenä, päätös ei sisältänyt perusteluja miksi. Valituksemme koski **hintasuhteita**, jotka päätettiin HSL:n hallituksen kokouksessa 10.12. 2013 (**liitteet 6 ja 7**)

4. Hintasuhteita ei ole tämän jälkeen käsitelty HSL:n hallituksessa uudelleen. Jos hallinto-oikeuden mielestä asian keskeneräisyys koski tiettyjä alennuksiin oikeutettuja matkustajia, heidän lippujenkäytöstään on tehty päätökset HSL:n hallituksen kokouksessa 16.06.2015 , pykälä 97. (**liite 8**)

6. Vaatimuksemme

Esitämme vaatimuksen Östersundomin osalta hinnoittelujärjestelmän muuttamiseksi, esimerkiksi tarjoamalla Östersundomin asukkaille, samoin kuin muille helsinkiläisille Östersundomissa liikkuville ABC-vyöhykeliput, AB-vyöhykelippujen hinnalla, joka on sama kuin muidenkin Helsingissä asuvien lippujen hinta Helsingin alueella liikkumiseen. HSL:n suunnittelema hinnoittelukäytäntö voi olla ajankohtainen Östersundomin osalta vasta kun alueelle on rakennettu palvelut, työpaikkoja ja riittävät julkiset liikenneyhteydet jos se perustuu tutkitusti asukkaiden liikkumistarpeisiin. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston mukaan alue on rakennettu noin vuonna 2060.

Pyydämme kunnioittavasti tuomaan esille myös mahdollisia asiaamme tukevia näkökohtia, josta emme maallikkoina ole tietoisia.

Östersundomissa, 23.9. 2015

Ystävällisin terveisin,

Marja-Liisa Vehkamäki

Puheenjohtaja

Anni Laakso

tiedottaja

Östersundom-seura ry

info@ostersundom-seura.fi

Liitteet:

Liite 1.

Ote HSL:n hallituksen pöytäkirjasta: 10.2.2013 Lähde HSL:n verkkosivut

Liite 2.

Kartta uudesta vyöhykemallista. Lähde HSL:n verkkosivut

Liite 3.

Östersundom-seura ry:n kirje HSL:n hallituksen jäsenille 8.12.2013 ja HSL:n vastauskirje 19.12.2013 (sähköposti)

Liite 4.

Kopio Östersundom-seura ry:n oikaisuvaatimuksesta HSL:n hallitukselle 26.12.2013

Liite 5.

Ote HSL:n hallituksen pöytäkirjasta: Östersundom-seuran oikaisuvaatimus hallituksen päätöksestä 17.2.2014, valitusosoituksineen (kopio)

Liite 6.

Östersundom seura ry:n Kunnallisvalitus Helsingin hallinto-oikeuteen (16.3.2014)

Liite 7.

Kopio Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä (22.5.2014)

Liite 8.

HSL:n Hallitus 16.06.2015

ERITYISRYHMIEN ALENNUS- JA VAPAALIPUT SEKÄ OIKEUS MATKUSTAA ILMAN LIPPUA HELSINGIN SEUDUN UUDESSA VYÖHYKEMALLISSA. Lähde HSL:n verkkosivut